

Eğitimde Program Değerlendirme

Sınıflamalar-Modeller

Dr. Fatih AYGÖREN
Prof. Dr. Kemal Oğuz ER

6. Baskı

Dr. Fatih AYGÖREN
Prof. Dr. Kemal Oğuz ER

EĞİTİMDE PROGRAM DEĞERLENDİRME Sınıflamalar-Modeller

ISBN 978-605-241-240-4

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mayıs 2018, Ankara

6. Baskı: Haziran 2023, Ankara

Yayın-Proje: Ferdi Akkaya
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Limited Şirketi
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B
Çankaya/Ankara
0312 472 58 55
Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 33365

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Dr. Fatih AYGÖREN

1979 yılında Balıkesir’de doğmuş, 2001 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir), Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümünden mezun olmuştur. 2001 yılından itibaren 2014 yılına kadar Millî Eğitim Bakanlığında sınıf öğretmeni ve müdür olarak görev yapmıştır. Millî Eğitim Bakanlığında on üç yıl görev yaptıktan sonra istifa etmiştir. 2006 yılında Adnan Menderes Üniversitesi (Aydın), Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda yüksek lisans öğrenimine başlamıştır. 2010 yılında Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU’nun danışmanlığında yüksek lisansını tamamlamıştır. 2010 yılında Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi’nde Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda doktora öğrenimine başlamıştır. 2016 yılında Doç. Dr. Kemal Oğuz ER’in danışmanlığında ‘Eğitim Programlarını Değerlendirmede I-CODE Modelinin Geliştirilmesi’ başlıklı tez ile doktora derecesini almıştır. ‘Eğitim Bilimleri: Program Geliştirme, Öğretim Yöntem ve Teknikleri, Materyal Tasarımı, Sınıf Yönetimi’ adlı bir kitabı bulunmaktadır. Fatih AYGÖREN evli ve Zeynep’in babasıdır.

ORCID No: 0000-0002-8953-7773

Prof. Dr. Kemal Oğuz ER

1969 yılında Ankara’da doğmuş, 1992 yılında Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı’ndan mezun olmuştur. 1995 yılında MEB bursu ile Amerika Birleşik Devletleri’ne gitmiş, 1998 yılında Ohio University-College of Education’da Orta Öğretim/Eğitim Programları ve Öğretim (Secondary Education/ Curriculum and Instruction) alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. 1999 yılında Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi’nde Araştırma Görevlisi olarak mecburi hizmetine başlayan Kemal Oğuz ER, 2000 yılında Yüksek Öğretim Kanunu’nun 35. Madde ile Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü kadrosunda Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı’nda doktora öğrenimine başlamıştır. 2006 yılında Prof. Dr. Mehmet Ali KISAKÜREK’in danışmanlığında ‘4. 5. Sınıf İlköğretim İngilizce Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi’ başlıklı tez ile doktora derecesini almıştır. 2006 yılında Yrd. Doç., 2015 yılında Doçent unvanı almıştır. 2008-2010 tarihlerinde Necatibey Eğitim Fakültesi Dekan Yardımcılığı, 2007-2009 yılları arasında Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı Başkanlığı, 2007-2013 yılları arasında Erasmus Bölüm Koordinatörlüğü, 2009-2012’de Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği ve 2008-2013 yılları arasında da Fakülte Kurulu üyeliği olmak üzere çeşitli idari görevler de üstlenen yazar, halen Necatibey Eğitim Fakültesinde ‘Eğitim Programlarının Temelleri’, ‘Program Tasarısı Hazırlama’ Program Değerlendirme, ‘Eğitim Felsefesi’, ‘Karşılaştırmalı Eğitim’, Öğretimin Düzenlenmesinde Yeni Yaklaşımlar’, Öğretim İlke ve Yöntemleri’, Ölçme ve Değerlendirme’ vb. lisans ve lisansüstü dersleri vermektedir. Kemal Oğuz ER evli ve Efe Anıl ile Ege Alp’in babasıdır.

ORCID No: 0000-0001-6098-2067

ÖN SÖZ

Eğitim öğretim faaliyetleri, insanoğlunun varoluşundan itibaren en önemli gelişim ve değişim aracıdır. Dünden bugüne gelişen teknoloji ve yaşanan kırılma anları, insanlığın ve dolayısıyla eğitim dünyasının bugünlere gelmesini sağlamıştır. Eğitim dünyasını bugünlere getiren kırılma anlarından biri eğitim programı kavramının ortaya çıkışı ve eğitim dünyasına sistemsel mantığın oturtulmasıdır. Ne var ki eğitim programları eğitim alanında ulaşılan mükemmellik noktası değildir. İnsan elinden çıkan her şeyde olduğu gibi “mükemmellik” ve “değişmezlik” eğitim programları için de söz konusu değildir. Programlar sürekli geliştirilmesi gereken yapılardır. Bu bağlamda, eğitim programlarının değerlendirilmesi, etkililiğinin belirlenmesi ve dolayısıyla iyileştirilmesi, eğitim bilimciler için neredeyse içten gelen bir çabadır. Çünkü eğitim programlarını değerlendirmek eğitim programlarını daha iyi hale getirmek için önemli bir geri bildirim mekanizmasıdır (Lunenburg ve Irby, 2006: s. 60; Belvis, 1989: s. 247). Bu düşüncenin ürünü olarak, literatürde eğitim programlarını daha iyiye doğru yönlendirmek ve sürekliliğini sağlamak adına “pozitivist”, “sübjektivist”, “faydacı”, “çoğulcu”, “hedeflere dayalı”, “hedeften bağımsız”, “yönetime yönelik”, “yararlanıcıya yönelik”, “katılımcı destekli” gibi farklı açılardan değerlendirme yapan çalışmalar görülmektedir. Kitabın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklanacak olan bu değerlendirme anlayışlarının ortak noktası, programların etkililiğine kendi bakış açılarından karar vererek onları daha iyiye doğru götürme çabalarıdır.

Kitap, alan yazındaki program değerlendirme çalışmalarını sınıflama amacıyla hazırlanmıştır. Bu tarz bir sınıflamanın bir ihtiyaç olduğu ve program değerlendirme alan yazınında yapılmadığı düşünüldüğü, program değerlendirme alanında ortaya atılmış kavramlar incelenmiş, sınıflandırılmış ve eğitim programlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen yeni bir kuram olan “I-CODE Modeli” önerilmiştir.

Dr. Fatih AYGÖREN

ORCID No: 0000-0002-8953-7773

Prof. Dr. Kemal Oğuz ER

ORCID No: 0000-0001-6098-2067

Balıkesir

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iv
-------------	----

1. BÖLÜM EĞİTİM PROGRAMI VE PROGRAM DEĞERLENDİRME

Eğitim Programı	2
Program Değerlendirme.....	4
Değerlendirme Soruları.....	7

2. BÖLÜM PROGRAM DEĞERLENDİRMEYE AİT SINIFLAMALAR

Program Değerlendirme Felsefeleri	12
Objektivist Değerlendirme	12
Subjektivist Değerlendirme	13
Faydacı Değerlendirme	13
Çoğulcu Değerlendirme.....	14
Program Değerlendirme İdeolojileri	14
Ayrılcı İdeoloji.....	15
Pozitivist İdeoloji.....	15
Yönetimsel İdeoloji	15
Göreceli İdeoloji.....	16
Yararlanıcıya Yönelik İdeoloji	17
Program Değerlendirme Tasarımları.....	18
Hedeflere Dayalı Tasarım	18
Yönetime Yönelik Tasarım	19
Yararlanıcı Odaklı Tasarım	21
Uzman Odaklı Tasarım	22
Müzakereye Dayalı Tasarım	23
Katılımcı Odaklı Tasarım	24
Program Değerlendirme Türleri.....	25
Değerlendirmeci Rolüne Göre Program Değerlendirme Türleri	26
İçsel Değerlendirme.....	26
Dışsal Değerlendirme	27
Dışarıdan Yönlendirilmiş Değerlendirme	28
Biçimsel Olarak Program Değerlendirme Çeşitleri.....	28

Formal Yaklaşım	29
İnformal Yaklaşım.....	29
Harmanlanmış Yaklaşım	30
Sistem Boyutlarına Göre Program Değerlendirme Çeşitleri	31
Girdilerin Değerlendirilmesi.....	33
Sürecin Değerlendirilmesi	33
Çıktıların Değerlendirilmesi	34
Etki Değerlendirmesi.....	34
Değerlendirme Soruları.....	36

3. BÖLÜM

ÖNCÜ EĞİTİM PROGRAMI DEĞERLENDİRME MODELLERİ

Hedefe Dayalı Değerlendirme	42
CIPP Modeli/Bağlam-Girdi-İşlem-Çıktı Modeli	43
Farklar Yaklaşımı Modeli	44
Uygunluk Olasılık Modeli	45
UCLA Değerlendirme Modeli	45
Eğitsel Eleştiri Modeli	46
Saylor, Alexander ve Lewis Modeli	47
Analitik Program Değerlendirme Modeli.....	48
Yararlanıcıya Odaklı Değerlendirme	49
Hedeyden Bağımsız Değerlendirme	50
İhtiyaca Cevap Verici Değerlendirme	50
I-CODE Modeli	51
I-CODE Modelinin Uygulama İlkeleri	55
Değerlendirme Soruları.....	57
Cevap Anahtarları	62
Kaynakça.....	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Program Değerlendirmeye Ait Sınıflamalar	11
Şekil 2. Program Değerlendirme Felsefeleri	12
Şekil 3. Program Değerlendirme İdeolojileri.....	14
Şekil 4. Program Değerlendirme Tasarımları.....	18
Şekil 5. Program Değerlendirme Türleri.....	25
Şekil 6. Değerlendirmeci Rolüne Göre Program Değerlendirme Türleri.....	26
Şekil 7. Değerlendirme Biçimine Göre Program Değerlendirme Türleri.....	28
Şekil 8. Değerlendirme Biçimleri	31
Şekil 9. IPO Modeline Göre Sistem Boyutları	32
Şekil 10. Sistem Örneği.....	32
Şekil 11. Sistem Boyutlarına Göre Program Değerlendirme Türleri.....	32
Şekil 12. Saylor, Alexander ve Lewis'in Modeli	47
Şekil 13. Analitik Program Değerlendirme Şeması	48
Şekil 14. I-CODE Modeli Temel Özellikleri	53
Şekil 15. ICODE Eğitim Programı Değerlendirme Modeli Genel Şeması	54

1. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMI VE PROGRAM DEĞERLENDİRME

BİRİNCİ BÖLÜM İÇERİĞİ

- 1.1. Eğitim Programı
- 1.2. Program Değerlendirme

Hazırlık Soruları

- a. Eğitim programı kavramı size göre nasıl tanımlanabilir?
- b. Eğitimde program değerlendirme nasıl tanımlanabilir?

Bu bölümde program değerlendirme alanını daha iyi anlayabilmek adına eğitim programı, program değerlendirme ve program değerlendirmenin tarihsel gelişimine yer verilmiştir.

1.1. Eğitim Programı

Eğitim programını tanımlama şeklimiz ona olan yaklaşımımızı yansıtır (Lunenburg ve Ornstein, 2012: s. 367; Taba, 1962: s. 9). Bir okul içinde okul yönetimi, öğretim ve denetim boyutları gayet net iken, eğitim programı üzerinde netlik istenen boyutlarda olamamıştır. Bilimsel açıdan bakanlar somut bir eğitim programı kavramı üzerinde çalışmak eğiliminde olurken, eğitim bilimciler tarafından eğitim programı kavramı farklı şekillerde tanımlanmakta ve soyut kalmaktadır (Oliva, 1982: s. 4).

Franklin Bobbitt (1918, s. 43) eğitim programını iki açıdan tanımlamaktadır:

(1) Eğitim programı hem yönetilen hem de yönetilmeyen, bireyin yeteneklerini ortaya çıkaran bütün yaşantılarla ilgilenen ya da

(2) okulun bireylerdeki yetenekleri ortaya çıkarmak için çok dikkatli şekilde tamamlamaya ve geliştirmeye çalıştığı yönlendirilmiş eğitimler dizisidir.

Bu tanımlamada okul dışı şartların da eğitim programına dâhil edilmesi dikkat çekicidir. Bobbitt gibi John Dewey' de -öğrenmeyi deneyim olarak kabul ederek- okul dışı yaşantılara işaret etmiştir. Dewey (2010, s. 6-8) okulların ve eğitim programının, konuları belirli sınırlara indirgeyip, genellenebilir gerçekler üzerine odaklanmak yerine daha geniş bakış açısına sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Eğitim programıyla ilgili buna benzer birçok tanımlamada, örneğin Pinar, Reynolds, Slattery ve Taubman'a göre (2008, s. 27) okulun himayesindeki yönlendirilmiş ya da yönlendirilmemiş şartların, hatta okulun yarattığı diğer çıktıların (örneğin örtük program, ihmal edilen program gibi) eğitim programı kapsamında kabul edilebildiği görülmektedir.

Eğitim programları alanındaki bilim insanlarının düşüncelerine göre eğitim programlarının dar ya da geniş kapsamlı, mikro ya da makro boyutlarda tanımlanabildiği görülmektedir (Chiarelott, 2006: s. 4). Birçok eğitimci, eğitim programını istendik hedeflere ya da sonuçlara ulaşmak için bir *aksiyon planı* olarak kabul ederken, bazı eğitimciler daha geniş bir bakış açısıyla, eğitim programını *öğrencilerin bütün deneyimleri* olarak tanımlamaktadır (Lunenburg ve Ornstein, 2012: s. 367).

Hilda Taba (1962, s. 9) eğitim programını çok geniş ele almanın tanımı işlevsiz hale getirebileceğini, diğer taraftan, tanımı sadece hedefler, içerik, öğrenme ve

öğrenme yaşantıları yani yöntem olarak ele alınan da modern bir eğitim programı için çok sınırlayıcı olabileceğini ifade etmektedir.

Eğitim programını *mikro boyutlarıyla* tanımlama eğiliminde olan Beauchamp'ın program tanımları aşağıda verilmiştir (1968, s. 6-7):

(1) Eğitim programı okuldaki öğrencilerin eğitimi için birçok bileşen barındıran yazılı dokümandır. Belirli sınıf gruplarındaki öğrencilere uygulanacak öğretme stratejilerini belirlerken bir hareket noktası olarak tasarlanan kapsamlı plandır.

(2) Eğitim programının ikinci akla uygun tanımı: Eğitim programı sistemini okul sisteminin bir alt sistemi olarak kabul etmektir. Okuldaki eğitim programı sistemi, programın ne olacağı ve nasıl uygulanacağı hakkında kararlar vermeyi içerir.

(3) Eğitim programının üçüncü akla uygun tanımı: Programı bir çalışma alanı olarak görmektir. Bu çalışma alanında çalışacak kişiler üniversitelerde ve kolejlerde eğitimle profesyonel olarak ilgilenen öğrenciler, mezunlar, eğitim programı akademisyenleri ya da teorisyenleri olmak zorundadır. Beauchamp, eğitim programına bakış açısıyla, programı büyük oranda mikro boyutlarla tanımlarken üçüncü maddede programı makro şekilde görebileceğimize de dikkat çekmektedir.

Spaulding (2008, s. 5) programın, istenen hedeflere ulaşmak için tasarlanan, ölçülebilir hedeflere ve amaçlara sahip özel bir etkinlikler dizisi olduğunu ifade etmektedir. Eisner de (1979, s. 39) eğitim programını bir ya da daha fazla öğrencinin bir okulda, kursta ya da sınıfta eğitsel sonuçlara ulaşması için tasarlanmış planlı durumlar dizisi olarak tanımlamıştır. Ne var ki, yine Eisner (1979, s. 39) yaptığı tanımın mutlak olmadığını, eğitim programının bir tane tanımı olamayacağını belirterek, sadece yararlı olacağına inandığı bir tanım yaptığını vurgulamaktadır.

Eğitim programını *makro boyutlarıyla* tanımlayan eğitim bilimcilere göre eğitim programı, öğrenciye deneyim oluşturan bütün şartlar olarak ön plana çıkmaktadır. Saylor ve Alexander'a (1966, s. 5) göre eğitim programı, bir okulun öğrencilere sağladığı *bütün öğrenme* fırsatlarını kapsamaktadır.

Aynı mantıkla, Oliva'ya (1982, s. 7) göre eğitim programı:

- (1) Program çalışmaları,
- (2) Program yaşantıları,
- (3) Programın sağladığı hizmetler,
- (4) Örtük program, boyutlarının oluşturduğu bütün olarak düşünülebilir.

Bu bakış açıları incelendiğinde bazı programcıların bilinçaltı ile algılanan (subliminal) ya da ideolojik şartları barındıran örtük programı ve ihmal edilen (null) programı dahi eğitim programı kapsamında kabul edebildiği görülmektedir (Kriedel, 2010: s. 179).

Yapılan eğitim programları açıklamalarının ışığında eğitim programının aslında çok boyutlu ve kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır. Tanımlamayı içerdiği kategorilerden sadece birine indirgemek, eğitim programı kavramını ders ya da faaliyet listesine konu eklemek ya da çıkarmak gibi basit ve dar bir çerçeveye sokmak anlamına gelmektedir (Varış, 1976: s. 19).

1.2. Program Değerlendirme

Program değerlendirme, Green ve Stone'a (1977, s. 4) göre programların sonuçları ya da etkilerinin sistematik dokümantasyonu (belgelenmesi) ve yargıya varabilmek için programa değer biçme işidir.

Uzun yıllar boyunca değerlendirme işi programı geliştirmek için kullanılmıştır. Ne var ki Michael Scriven açısından değerlendirme programın gelişimini sağlama sürecinde rollerden sadece biridir. Değerlendirme, programın hak ettiği değere karar vermek için kullanacağımız başlangıç noktasıdır (Fitzpatrick, Sanders ve Worthen, 2012: s. 14).

Saylan'a (1995, s. 54) göre, program değerlendirme, program tasarısının sürekli gözden geçirilerek gerekli düzeltme, onarma ve geliştirme işlemlerinin yapılabilmesi için hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını, program tasarısı elemanlarını ve tasarımın etkililiğini inceleme sürecidir. Demirel (2006, s. 176) program değerlendirmeyi, programın etkililiğine karar verme ve gerekli değişiklikler için geri bildirim sağlama süreci olarak tanımlanmaktadır. Erden'e (1998, s. 10) göre program değerlendirme, gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programlarının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir. Uşun'a (2012, s. 10) göre program değerlendirme sistematik veri toplama ve analizi esas alan bilimsel araştırma süreçleri kullanılarak, geliştirilmiş olan bir programın; doğruluğu, gerçekçiliği, yeterliliği, uygunluğu, verimliliği, etkililiği, yararlılığı, başarısı ve yürütülebilirliği vb. herhangi bir özelliği hakkında karar verme sürecidir.

Oliva (1982, s. 428) değerlendirmenin; *öğretimsel değerlendirme*, *eğitim programı değerlendirme* ve *eğitsel değerlendirme* olarak üçe ayrıldığını savunmaktadır. Öğretimsel değerlendirme, öğrencilerin ders başarısının, öğretiminin sarf ettiği emeğin, kullandığı yöntemin ya da benimsediği öğretim yaklaşımlarının etkisinin

değerlendirilmesidir. Eğitim programının değerlendirilmesi öğretimsel değerlendirmeyi içine alır. Bu değerlendirme, uygulanan programı değerlendirmeyi de kapsar. Bu kavramlardan en geniş kapsamlısı ise eğitimsel değerlendirmedir. Eğitimsel değerlendirme öğretim süreci ve eğitim programı ile birlikte eğitim yapılan binaları, faaliyet alanlarını, yönetim, denetim, personel ve ulaşım gibi şartları da değerlendirmeyi kapsamaktadır.

Eğitimde program değerlendirme tanımlamasını daha iyi anlayabilmek için program değerlendirmenin tarihsel gelişimini kısaca hatırlatmak faydalı olabilir.

Eğitsel değerlendirme, özellikle Amerika'da biraz farklı bir mantıkla 1800'lerde görülmektedir. Horace Mann'ın etkisiyle Massachusetts'te 1840'ta ve Boston School Komitesi tarafından 1845 ve 1846'da bir dizi konuda testler üzerinden yıllık yapılan, karşılaştırmalı çalışmalar bulunmaktadır (Fitspatrick, Sanders ve Worthen, 2004: s. 31). Bazı kaynaklara göre de program değerlendirmede kabul edilebilecek ilk çalışma Joseph Rue'nin 1897 yılında 33000 öğrenci üzerinde heceleme performansı üzerinde yapılan karşılaştırmalı çalışmasıdır (Patton, 2008: s. 15; Erden, 1998: s. 10). Rue'nin çalışması ilk çalışma olarak gözüксе de eğitim programlarını değerlendirme faaliyetlerinin özellikle 1950'li yıllardan sonra önemli derecede arttığı görülmektedir (Ornstein ve Hunkins, 1993: s. 324). Özellikle 1957 yılında yaşanan "Sputnik Olayı" eğitimde program değerlendirme için bir dönüm noktası olarak düşünülebilir.

1957 yılında Rusların Sputnik 1 ve Sputnik 2'yi uzaya göndermesi kendisini eğitim alanında öncü olarak gören Amerika Birleşik Devletleri'ne yüzyılın şokunu yaşatmış ve Amerikan eğitim sisteminin kendisini ağır şekilde eleştirmesine yol açmıştır (Alderson ve Beretta, 1992: s. 12-13; Patton, 2008: s. 15; Popham, 1993: s. 2-5). Sputnik Olayı eğitim programları alanında bir kırılma anıdır. Rusların uzay biliminde ve dolayısıyla eğitimde daha önde olduğu imajı yaratan Sputnik Olayı nedeniyle Amerikan hükümeti ve eğitimcileri, eğitim programlarını daha ciddi olarak ele almaya başlamış, devlet desteğiyle programlarının değerlendirilmesi ve böylece geliştirilmesi üzerine yoğun mesai harcamışlardır (Alderson ve Beretta, 1992: s. 13; Popham, 1993: s. 2-5). Bu tarihi gelişme, eğitim programlarının değerlendirilmesi ihtiyacını net bir şekilde ortaya çıkarmıştır.

Tyler'in Davranışsal Hedef modeli, Stufflebeam'in Bağlam-Girdi-İşlem-Çıktı (CIPP) modeli, Stake'in Uygunluk-Olasılık (Countenance) modeli, Stake'in İhtiyaca Cevap Verici (Responsive) modeli, Provus'un Farklar Yaklaşımı (Discrepancy) modeli, Scriven'in Hedeften Bağımsız (Goal Free) Değerlendirme modeli, Eisner'in Eğitsel Eleştiri (Connoisseurship) modeli, Alvin'in UCLA modeli ve Scriven'in Yararlanıcı Yönelimli (Consumer oriented) modeli gibi modeller prog-

ram değerlendirme alanında ön plana çıkmaktadır. Dikkat çekici şekilde, Tyler'ın Davranışsal Hedef modeli dışında bahsi geçen çoğu modelin ortaya çıkışı 1957 yılındaki Sputnik Olayı'ndan sonraki tarihlere denk gelmektedir. Bu modeller arasında değerlendirme anlayışına sistemsal yaklaşımlar, pozitivist ya da subjektivist paradigmayla bakanlar, formal-informal, içsel-dışsal değerlendirenler, faydacı (utilitarian) ya da çoğulcu (plüralist) değerlendirme gibi farklı mantığa sahip olanlar bulunmaktadır.

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Hilda Taba eğitim programını çok geniş ele almanın tanımı _____ hale getirebileceğini, diğer taraftan, tanımı sadece hedefler, içerik, öğrenme ve öğrenme yaşantıları olarak ele almanın da modern bir eğitim programı için çok _____ olabileceğini ifade etmektedir.
2. Beuchamp eğitim programını makro boyutlarıyla tanımlama eğilimindedir.
 - a) Doğru
 - b) Yanlış
3. Oliva'ya göre eğitim programı:
 - (1) Program çalışmaları,
 - (2) Program yaşantıları,
 - (3) Programın sağladığı hizmetler,
 - (4) _____ boyutlarının oluşturduğu bütün olarak düşünebilir.
4. Saylor ve Alexander'a göre eğitim programı bir okulun öğrencilere sağladığı bütün öğrenme fırsatlarını kapsamaktadır.
 - a) Doğru
 - b) Yanlış